

LIV KICK!

Ishavsprin

sesse

Hun gir turister sine livs opplevelser på Svalbard, og stopper dem når de vil klappe isbjørner. Charlotte (23) er guide i et av verdens tøffeste landskap.

TEKST: ANNE BERGSENG
FOTO: KARIN BEATE NØSTERUD

Charlotte Sandmo står til rors om bord i den røde Polarcirkel-båten med plass til ti, spesialdesignet for arktiske strøk. – Den heter Trygg, og det er umulig at den synker, om den så blir skutt på. Iført en oransje, vanntett redningsdrakt holder hun stø kurs ut av Longyearbyen og Adventfjorden, nord-

over mot hytta ved Nordenskiöldbreen.

Huskyen hennes, Embla, er skipshund om bord, og finner seg til rette selv om bølgene gir den en skallebøtte innimellom.

Charlie, som alle kaller henne, har akkurat bestått kystskippereksamen for fritidsbåter, noe som nylig ble påbudt for guider på Svalbard. Men det betyr ikke at hun er fersk bak båtpakene.

HUN HAR JOBBET som guide på det arktiske øyriket siden hun var 18 år. På sommeren fyker hun rundt i fjordene med båt, og guider på bre- og fotturer. Om vinteren bærer det av sted med scooter og på ski.

Hun elsker Svalbard og jobben sin.

– Jeg kunne ikke tenke meg å gjøre noe annet. Det er her jeg vil være, og for meg er dette drømmejobben.

De sterkeste opplevelsene får hun ved å se naturen i samspill med dyrene.

– Den beste måten å oppleve dyrene på, er å komme tett på dem uten at de blir reddet.

Som da hun på vei med båten inn i Billefjorden ser storkobben, den største selen i norske farvann, ligge og dra seg på et isflak.

Charlie senker farten, båten er få meter unna kobben, uten at den bryr seg om oss. Hodet er lite og kroppen stor og avlang, med en vekt på rundt 300 kilo. Med viftende luffer og lange værhår som ser ut som snurrebarter, er den ganske sjarmerende.

– Det er derfor den kalles «bearded seal», skjeggseal, på engelsk, forklarer hun.

VI NÆRMER OSS den mektige Nordenskiöldbreen og ser brefronten i alle nyanser av blått og hvitt stupe i fjorden. Havhestene har vært vårt følge hele veien. Inne ved breen er det liv og røre, med fuglelyder og en evig knitring fra isen.

Det gjelder å holde avstand, for innimellom høres kraftige drønn fra store isblokker som løsner og faller i vannet når breen kalver.

Charlie legger båten til langs fjellsiden i fjæren nedenfor hytta, og turfølget bærer bagasjen frem. Men ingen ➤

Charlotte er et naturbarn med et naturtalent. Hun passer perfekt i jobben, fordi hun har «passion» for det hun driver med

— STEINAR RORGEMOEN, BASECAMP SPITSBERGEN —

får gå i land uten følge av en guide med rifle på ryggen.

Landskapet er knausete og uoversiktlig, og man vet aldri når bamsen dukker opp.

– Vi låser dørene om natten, for vi vet at isbjørnen kan åpne dørhåndtak og ta seg inn, sier Renate Pedersen, som er hyttesjef på turen.

Det neste hun sier er heldigvis litt hyggeligere:

– Nå må vi ha ekspedisjons-champagne!

Gjengen på tur setter seg på reinsdyrskinn i hytteveggen og skåler for turen langs «landet med de kalde kyster».

DAGENS ØKT ER OVER for guiden. Hun strekker seg ut på terrassen ved hytta, iført en blå heklelue med «Charlie» påsydd i rødt, og med det lange, blonde håret stikkende ut. Fjellstøvlene er byttet ut med myke, hvite pusetøfler som hun har fått i gave av bestemor.

Det er tid for peptalk og pipe. Pipa kjøpte hun på ferietur i Montenegro. Den oppbevares i en vannrett pose sammen med boksen med skotsk tobakk.

Charlie snadder på pipen mens hun forteller hva hun synes er morsomst med å være Svalbard-guide.

– Det er å se gledesutbruddene hos folk når jeg viser dem noe de kanskje ikke har forventet.

Eller når hun ser at nybegynnere plutselig knekker koden for hvordan de skal gå på breen eller kjøre scooter, og synes det er stas selv om det er «white out», med null sikt.

I neste øyeblikk sprekker kanskje skylaget opp og solen skinner.

– Jeg får adrenalinkick når jeg skimter gliset til turdeltagerne fra balaklavaen.

Enten det er sommer eller vinter er det behov for både ull og varme hodeplagg. Gjennomsnittstemperaturen om sommeren er på fire-fem plussgrader.

En viktig del av jobben er å takle turister fra hele verden med ulike ønsker for opplevelsene på ishavsoyene.

Ikke alle er forberedt på å ta imot ordre fra en ung, kvinnelig guide.

Om det kommer en gjeng med menn i 50-årene som skal på scootertur, og som vil kjøre så fort som mulig, for eksempel.

Da kan det gå litt galt, og kanskje får de motorstopp eller velter og blir stående hjelpeløse. Så kommer Charlie og ordner opp. Hun innrømmer at *det* er tilfredsstillende.

– Da får de respekt for meg og blir satt på plass, uten at jeg behøver å si noe, forteller hun.

En svensk kvinne insisterte på å dra på scootertur iført pelskåpe og høyhælte støvletter. Hun fikk høflig beskjed om at hun kunne glemme turen hvis hun ikke tok på seg scooterdress og skikkelige kjørestøvler.

I neste omgang krevde hun å få se en isbjørn. Heldigvis kom de over en bjørn som de kunne se på avstand. Men det var ikke bra nok.

– Hun satte seg med ryggen til i protest, for hun ville helt bort for å klappe den, forteller Charlie.

Da måtte hun forklare at isbjørnen er livsfarlig.

CHARLIE KOM TIL SVALBARD som tiåring sammen med familien etter å ha vokst opp i Saltstraumen utenfor Bodø. Hun ble fascinert av den lange mørketiden, og merket seg med en gang samholdet blant folk.

En avstikker til fastlandet for å gå på friluftslinjen på Nordfjord folkehøgskule i Sogn og Fjordane ble avgjørende for henne. Skolen dro på praksistur til Svalbard, og selv om hun hadde bodd på Svalbard før, oppdaget hun naturen på nytt.

– Da tenkte jeg at dette vil jeg jobbe med på heltid, og gjerne for bestandig, sier hun med glød.

Hun synes ikke miljøet blant guidene er spesielt røft, slik mange tror.

– Du kan gjøre tabber, men det blir tatt godt imot. Du kan være deg selv og behøver ikke være en tøffing hele tiden.

Hun slapper aldri helt av når hun har ansvar for turister. Ekstreme situasjoner kan oppstå raskt. Søvnens blir ikke dyp, og det hender hun blir liggende våken om natten. Da tenker hun på modige kvinner som har tråkket i sporene før henne. Forbildet er Wanny Woldstad, tobarnsmoren fra Tromsø og første kvinnelige fangstmann på Svalbard i 1932.

Wanny overvintret i fem sesonger, skjøt isbjørner og elsket livet i nord.

– Hun tok med seg ungene sine også, det var en skikkelig tøff dame, synes Charlie.

Basecamp Spitsbergen hvor hun jobber, arrangerer turer høyt og lavt på Svalbard. Her er fem av åtte guider kvinner.

– Vi vil ha de beste guidene, uavhengig av kjønn, sier daglig leder i selskapet, Steinar Rorgemoen, som også jobber som guide.

Og er de beste guidene kvinner, er det bare en fordel.

– Charlotte er et naturbarn med et naturtalent. Hun passer perfekt i jobben, fordi hun har «passion» for det hun driver med. Hun er faglig dyktig og vet at forbedelser før tur er viktig.

– I tillegg er hun alltid blid og litt stor i kjeften, legger han til.

Hans er faring er at kvinner har minst like høye kvalifikasjoner som menn når de starter som arktiske guider, og at de stiller med en mer ydmyk holdning.

CHARLIE STAPPER NY TOBAKK i pipen, skuer mot de lagdelte fjellene med snø på toppen, og forteller om planene for fremtiden.

– Drømmen er å samle nok erfaring til å guide lange og utfordrende ekspedisjoner på ski. Jeg trives best når jeg er lenge på tur, og når det viktigste jeg tenker på er å gå og spise og sove. Ikke alt det andre. ●

anne.bergseng@vg.no

DEN BLÅ GROTTE: Svalbard-guide Charlotte Sandmo sjekker forholdene i

HYTTERAST: Charlotte Sandmo og Steinar Rorgemoen jobber som guider på Svalbard. De er på en hytte ved Nordenskiöldbreen, og det er tid for å legge fra seg bagasje og rifle. Charlotte koser seg med en blås i pipa.

nnunder brekanten ved Nordenskiöldbreen. Lysbrytninger og luftbobler gjør at isen får den sterke blåfargen.

PÅ BADEFERIE: Storkobben nyter livet på isflaket i Billefjorden innerst i Isfjorden på Svalbard. Den er en godslig einstøing og den største av selene i norske farvann.

CHECKPOINT CHARLIE: Charlotte Sandmo er brefører på Nordenskiöldbreen og sjekker at følget går i linje etter henne i tauet. Mer enn 60 prosent av Svalbard er dekket av isbreer.

KICK PÅ 1-2-3

Eventyrlige turkvinner

» **CECILIE SKOG** har blant annet vært på Nordpolen, Sydpolen, Mount Everest, K2, krysset Antarktis på ski og besteget Seven Summits, som er de høyeste toppene i hvert av kontinentene.

» **BAFFIN BABES** er en gruppe på norske og svenske kvinner som ble kjent etter skiekspedisjon over Baffin Island i Canada i 2009. Den gikk over 80 dager og 1200 km. Siden har de blant annet gått Svalbard på langs og krysset Sør-Georgia på ski. De tar med andre på tur, holder foredrag og skriver bøker.

» **LIV ARNESEN** var første kvinne som gikk på ski over Antarktis til Sydpolen alene i 1994. Hun har også krysset Antarktis på ski som første kvinne, sammen med amerikanske Ann Bancroft i 2000/2001. Arnesen krysset også Grønland på ski 1992. Hun holder foredrag, skriver bøker og lager undervisningsopplegg for skolen. Høsten 2014 planlegger Arnesen og Bancroft en «Access Water»-ekspedisjon hvor seks kvinner fra seks kontinenter skal på en 60-dagers ekspedisjon langs elven Ganges for å sette søkelys på den økende vannmangelen i verden.